

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430
- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen-

Vår ref. : R.5.1mø

Deres ref. :

Dato : 07.05.17

**NVE
KONSESJONSAVDELINGEN
POSTBOKS 5091, MAJORSTUA
0301 OSLO**

Søknad om bygging av Fessdalselva kraftverk i Rissa. Merknader.

Det vises til Clemens Kraft AS sin søknad om bygging av Fessdalselva kraftverk i Rissa kommune.

Bakgrunn

Kraftverket vil utnytte avrenning fra et felt på 36,6 km² i et 102 m høyt fall i Fessdalselva mellom kote 104 (inntak) og 2 (kraftverk). Minstevannføringen planlegges til alminnelig lavvannsføring, dvs. 157 l/s hele året. Årlig middelvannføring er 2 100 l/s. Kraftverket vil i gjennomsnitt utnytte 64,7% av tilsiget. Installert effekt blir 2,9 MW og årsproduksjonen blir 9,1 GWh til en investeringskostnad av 39 mill. kr. Det er 3 vann som planlegges regulert, Storårevatnet med 2 m og begge Fessdalsvatna med 1,5 m. Det blir anlagt demninger med basseng, veier, rørgater og kraftledninger. Lerøy Midnor sitt settefiskanlegg har inntak av vann på kote 45, og vann til kraftproduksjonen skal samkjøres med behovet her. Det beskrives som nødvendig å regulere vannene for å tilfredsstille dette behovet på en sikrere måte enn i dag. Det er i dag ingen regulering i forhold til vannbehov for settefiskproduksjonen. Settefiskanlegget trenger som minimum 206 l/s (10% av årlig middelvannføring) og som maksimum 715 l/s inkludert minstevannføringen (35% av årlig middelvannføring). Det er fastslått at det er storlom ved vannene, det er ål i området og påvist en rødlistet skjeggglav (gubbelav). Det er i underkant av 20 hytter ved Storårevatnet og Fessdalsvatna som blir berørt. Søknaden skal behandles etter kapittel 3 i Vannressursloven og forskrift om konsekvensutredning etter sektorlover

Begrunnelse

Søknaden er begrunnet med at utbyggingen vil bety mye for å sikre krafttilgangen. Det er ifølge Statnett forventet et betydelig overskudd av kraft innen 2020 på ca. 50 TWh i det felles nordiske kraftmarkedet. Det blir derfor feil å begrunne søknaden med at det er kraftmangel. Norge har allerede en årlig nettoeksport på ca. 10 TWh. I tillegg er det konsesjonsgitt store mengder vindkraft på Fosen som nå er under bygging.

Videre er utbyggingen begrunnet med at det vil gi økte inntekter for grunneier og utbygger. I tillegg forskutteres det at utbyggingen vil sikre en utvidelse av settefiskproduksjonen

En kan heller ikke hevde at utbyggingen vil føre til ren, miljøvennlig og forurensningsfri kraft iom. at ca 2/3 av vannstrømmen vil bli lagt i rør. Inngrepet vil føre til visuell forurensning, tap av biologisk mangfold og uberørt natur.

Et eventuelt overskudd av kraft i regionen vil bli ført ut til det europeiske markedet gjennom de stadig flere utenlandskabler. Resultatet vil ikke bli rimeligere strøm. Vi får priser på høyde med de høye prisene i Europa, noe som vil utgjøre en risiko for norske industriarbeidsplasser og norske husholdninger. Det er naivt å tro at kraftselskapene vil gi bort strømmen til en lavere pris enn markedsprisen. De naturgitte forutsetninger som topografi, geografi, veger, bosetting og klima her til lands er dårligere enn på kontinentet, men tilgangen til rimeligere kraft har vært en av de få fordelene. Samfunnsøkonomisk kan derfor en videre utbygging av kraft, med ønske om eksport til Europa og europeiske priser, bidra til en svært negativ utvikling.

Lovanvendelse

Formålet med vannressursloven er at vassdragene bl.a. skal forvaltes på en samfunnsmessig god måte. I § 5 i vannressursloven heter det at enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser. Det er krav om at minimum den alminnelige lavvannsføring skal være tilbake. Det skal tas hensyn til vannspeil, vassdragets betydning for plante- og dyreliv og vannkvalitet. Vi merker oss her at utbygger legger seg på minimumsnivået i vannressursloven med hensyn til minstevannføring.

Norge er forpliktet gjennom et nytt EU-direktiv som krever at europeiske elver, innsjøer og vassdrag skal ha god eller høy kvalitet innen 2015. Dette betyr at Norge må sette vilkår til vannkraftkonsesjonene ved å påby en konstant minstevannføring for å sikre det biologiske mangfoldet. Vi forstår dette slik at kravet i det nye EU-direktivet til minstevannføring må ligge over det tidligere minimumskravet i vannressursloven

Energiloven krever også at produksjon og omsetning av energi skjer på en samfunnsmessig rasjonell måte, og at det skal tas hensyn til allmenne og private interesser. Jfr. også § 6.1 om systemansvarliges plikt til i en hver tid å sørge for balanse for produksjon, forbruk og utveksling av energi. Vi har tidligere nevnt at det er god balanse i produksjon, forbruk og utveksling av energi i Norge.

Norge hadde som mål at all tap av naturmangfold skulle være slutt innen 2010. Både dette og kravene videre i naturmangfoldsloven skulle tilsi at en burde praktisere føre-var-prinsippet ved ulike tiltak i naturen. Ved utbygging av vassdrag for energiproduksjon må en ta hensyn til forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter. I bunnen av god forvaltning må det settes krav til kunnskapsgrunnlaget for å ivareta verdiene som ligger i naturmangfoldsloven. Kunnskapsgrunnlaget er for svakt til å ta beslutning i dette tilfellet. Virkemidlene for å nå målet er bærekraftig bruk og vern. I tillegg er det slik at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver. I følge Naturmangfoldloven skal den samlede belastning på økosystemene sammenstilles. Enkeltvis utbygging uten vurdering av sumeffekten kan ikke godtas. I dette tilfellet uttrykker utbygger at konsekvensen for brukerinteresser, friluftsliv, naturmiljø, landskap mv. er ubetydelige. Det er vanskelig å forstå at utbygger hevder det er få interessekonflikter i prosjektet Fessdalselva.

Vi vil ikke gå i detalj på hvert tema som er utredet i KU. Likevel kan vi ut fra den samlede rapport konkludere med at konsekvensen av 11 undersøkte/vurderte tema av totalt 12 karakteriseres som ubetydelig og/eller liten negativ konsekvens. Dette er vanskelig å forstå når det bl.a. er betydelige negativ påvirkning for brukerinteresser (hytter, friluftsliv), rødlistearter (ål, oter, storlom, oter, laven gubbeskjegg) og landskap/INON- områder. Dette betyr at utbyggingen ikke er problemfri, og at en eventuell utbygging må få restriksjoner i forhold til denne negative betydningen. Dette er helt i tråd med kravene i de lover som er

beskrevet tidligere. En stor svakhet med KU er at hele 9 av de 12 temaene er vurdert av søkeren selv, og oppsummeringen er i tillegg vurdert av søkeren. Dette svekker tilliten til hele konsekvensutredningen.

Miljørappport

Miljørappporten er delvis laget på grunnlag av tidligere data for området (2010). I tillegg er det gjort egne befaringer i slutten av oktober 2016 for el- fiske og ålundersøkelser. Det er ikke beskrevet innsending og bestemmelse av arter for mose og lav. Ut fra disse opplysninger vurderes det slik at tidspunkt og tidsforbruk på denne prosessen kan synes mangelfull. Vi er bl.a. usikre på om tiden august til november er beste tiden for å vurdere bl.a. fugle – og dyrelivet. Vi vil kreve at rapporter blir utarbeidet på grunnlag av offentlige instanser uten økonomisk tilknytning til utbygger for å få en mest mulig objektiv miljørapport.

Naturmiljøet

Miljørappporten er mangelfull for vassdraget. En savner en faglig god vurdering av viktige elementer i naturmiljøet. Mose- og lavbestanden er et slikt område. Bekkedalene viser ofte en stor bredde i artssammensetning, og flere rødlistearter kan finnes i områdene. Fugler og dyr er ofte svært avhengige av vannkildene. Vi vil kreve at rapporter blir utarbeidet på grunnlag av offentlige instanser uten økonomisk tilknytning til utbygger for å få en mest mulig objektiv miljørapport.

Ål er betegnet som nær truet Rødlista, og denne arten har et vesentlig oppvekstområde i vassdraget. Opp til 70 % av ålen kan bli sugd inn i inntaket til kraftverket. All ålefangst er forbudt nå. Utbyggerne forslår flere tiltak (coandainntak, åleledere, fangstfeller mv.), men dette vil etter vår oppfatning være av svært begrenset effekt. En må regne med en betydelig forverring for ålbestanden.

Området fra sjøen og opp til inntaket er et verdifullt område for ferskvannsfaunaen. Ved en utbygging vil det oppstå situasjoner med både for lite og for mye vannføring. Isdannelse og isgang vil forstyrre livet i elva. Temperaturvariasjoner, forurensning og utvasking av elvesanden kan forekomme.

For fugler vil det by på problemer. Særlig fossekallen vil helt sikkert få problemer ved matsøk om vinteren når elva er frosset til og det ikke lenger er særlig åpne fosser å finne mat i. Utbygger foreslår oppsetting av 2 fuglekasser for fossekall.

Det er storlom i Storårvatnet og Fessdalsvatna. Den er karakterisert som nær truet art. For storlom er det viktig at vannstanden holdes stabil i perioden før reirbygging og til ungene går på vannet. Utbygger foreslår å holde vannstanden stabil i denne perioden, men det synes beskrevet for kort tid, ut mai. Hvis det mot formodning gis tillatelse bør denne perioden vare i minst to måneder. Likevel er det fare for at unger kan suges inn i inntaket.

Utbygger har ikke nevnt at det er oter i nedre elvestrekning. Den norske oterbestanden er svært betydningsfull og utgjør cirka 25 prosent av den europeiske totalbestanden. Derfor har Norge et spesielt forvaltningsansvar for oteren, som både omfattes av Bernkonvensjonen og [CITES](#) (Washingtonkonvensjonen). I Norge ble det i 2012 startet opp et pilotprosjekt for å kartlegge innlandsoteren i regi av NINA. Arten er karakterisert som sårbar på Den Norske Rødlista.

Tap av uberørt natur (INON- områder)

Landskapsbildet vil bli forringet når elva mister sin vannføring. Fossene, som det er mange av oppetter elvestrekningen, vil delvis forsvinne. Det vil være mye uberørt natur som vil forsvinne. Utbygger hevder at det ikke vil bli forandring i INON- områdene, men antagelig vil hele 22 km² INON 2- område forsvinne og det eneste gjenværende INON- 1 området i Stjørnfjella vil forsvinne ved Storliheia. Det tidligere lange sammenhengende INON- området midt langs Stjørnfjella vil bli delt på midten, og antagelig vil ca. 60% av INON- området her gå tapt. Det er et mål at en skal beholde så mye uberørt natur som mulig og ta vare på INON- områdene. Utbyggingen kan derfor ikke forsvares.

Friluftsliv

Området langs elva og spesielt i kulpen, under den ca. 20 m høye fossen ved gjennomfartsveien, er mye brukt til friluftslivsformål, også i skolesammenheng. Det er ca. 20 hytter i området ved elva og ved vannene på fjellet. Området er å betegne som hovedutfartsområdet for innbyggerne i Stjørnaområdet. Utbyggingen vil uunngåelig føre til store konsekvenser med redusert friluftslivsopplevelse.

Det er signaler fra nasjonalt hold om en strengere vern av vann og vassdrag og viser til St.meld. 26 (2006 – 2007) om regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, kap. 5.3.9: Norsk vassdragsnatur er unik. Vassdragene som landskapselement, med stor betydning for opplevelser og aktiviteter og som levested for planter og dyr, er en naturarv Norge har internasjonalt ansvar for å verne og forvalte.

Samlet virkning

Vi er bekymret for at den siste av de store fossene fra Stjørnfjella forsvinner ved gjennomfartsveien. Tidligere er Gåslonaelva i Haugsdalen lagt i rør, muligens også uten krav til minstevannføring. Sagafossen i Fiksdalselva er lagt i rør med kun krav om 1,6% av årlig middelvannføring som minstevannføring (331/s). Osaelva er gitt konsesjon og står for tur med den fine Fosshaugfossen like under brua.

Vi mener at det nå må tas hensyn til den samlede virkning av utbyggingene. Vi kan ikke komme dit at alle fossene er lagt i rør i Rissa. Det er også planer om utbygging av nye elvestrekninger i kommunen. Det må være et krav at det skal være en samlet plan og ikke en bit-for-bit utbygging.

Vi har kanskje bygd ut nok elver i Rissa. Fra før har vi Svartelva, Hassel elva, Brudalsbekken og Vollabekken. I tillegg er det storstilt vindkraftutbygging ikke langt unna og en 420 kV kraftledning gjennom hele Stjørnfjella er planlagt. Dette understreker behovet for en samlet plan for alle typer inngrep hvis vi fortsatt skal beholde noe uberørt natur og ivareta det biologiske mangfoldet og friluftsområdene for etterlekt.

Avbøtende tiltak

Det er foreslått biotopjusterende tiltak, og dette sammen med den foreslåtte minstevannføringen skal redusere den negative påvirkningen for fisk og fauna og betydningen for landskapet. To fuglekasser for fossefall er et av tiltakene.

Etter vårt syn vil dette ikke være tilfredsstillende. Elva og fossene kan aldri bli de samme etter at 2/3 av vannstrømmen er lagt i rør. En tur langs elva blir aldri den samme når mesteparten av vannet er borte. Om vinteren vil elvestrekningen bli tiliset slik at fossefallet ikke finner nødvendig føde. Lav og moser ved den fuktige elvestrengen får vanskeligere levekår.

Hjortedyrene får vansker med å finne drikkevann. Mye uberørt natur vil forsvinne, og det vil bli sår i landskapet.

Ved en eventuell utbygging må kravet til minstevannføring økes fra alminnelig lavvannføring eller 7,5% av årlig middelvannføring (157 l/s) til 315 l/s som er 15% av årlig middelvannføring. Det ansees som en selvfølge at en eventuell utbygging må føre til at minstevannføringen holdes helle veien fra inntak til kraftstasjonen ved fjorden. Det er spesielt viktig at fossen ved gjennomfartsveien får beholde denne vannføringen da dette må betraktes som en veldig spesielt landskapsbilde for de fastboende og gjennomreisende. Det er ikke mange steder en kan se et så høyt fossefall fra hovedveien.

Det må settes krav til regime og kontroll av minstevannføringen. Det betyr at det må monteres et automatisk system som til enhver tid slipper gjennom denne vannføringen. Det betyr at det for eksempel må kreves et avløpsrør i bunn av inntaksdam som ved sin dimensjon ikke slipper gjennom mer enn rett minstevannføringsvolum til enhver tid.

Konklusjon

Fosen Naturvernforening vil ikke tilrå en utbygging av Fessdalselva med tilhørende regulering av Storårevatnet og Fessdalsvatna. Tillatelsen er delvis feilaktig begrunnet med at det vil være et stort behov for ny, miljøvennlig og billig kraft i regionen selv om det er naturødeleggelser, eksport og dyrere strøm som blir resultatet. Dette kan være en trussel mot norske arbeidsplasser og husholdninger. Tillatelsen er videre feilaktig begrunnet med at miljøpåvirkningene blir små i forhold til de positive effekter av utbyggingen.

Det er ikke forenlig med gjeldende lover og regler mht. å ta vare på landskap og natur. Mye uberørt vassdragsnatur og INON- områder vil forsvinne, biologisk mangfold og flere rødlistearter kan forsvinne. Det er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til friluftslivet.

Kvaliteten på miljørapporten synes å være for dårlig. Kunnskapsgrunnlaget synes ikke godt nok. Det er ikke brukt nok tid og ressurser, og i tillegg vil det alltid være en svakhet med en slik økonomisk tilknytning til oppdragsgiver. I tillegg svakkes KU ved at det er søkeren selv som har vurdert de fleste tema.

Det er flere rødlistearter i området. Avbøtende tiltak for ål, fossefall og storlom vil aldri bli en fullgod kompensasjon for utrydningstrua arter.

Avbøtende tiltak, som bygging av dammer, tilsåing av skjæringer, fint utformet kraftverk, mv., synes ikke å være tilstrekkelig for å bevare landskap og skjærme for de arter som trenger det. Ålen, ørreten, fossefallet, storlom, oteren eller den som oppsøker naturen i friluftslivsoyemed, vil være de store taperne. En regulering av disse vannene vil få store konsekvenser for friluftslivet og tap av store INON- områder.

Vi mener at det er behov for en samlet vurdering av miljøkonsekvensene for forskjellige typer inngrep i kommunens natur. Tiden med en bit-for-bit utbygging av kraftlinjer, vindkraftverk, småkraftverk, veier og lignende må være forbi. Denne elva er en av de siste med godt synlig fossefall like ved hovedveien. De andre er lagt i rør eller har fått tillatelse til å legges i rør.

Hvis det mot formodning gis tillatelse, må minstevannføringen økes betraktelig, og den må gjelde helt ned til kraftverket. Utbyggingen må skje uten å regulere de viktige fjellvannene.

Med hilsen
Fosen Naturvernforening

Magnar Østerås
Leder

Kopi: Fylkesmannen i Sør-Trøndelag